

Майже три з половиною тисячі років тому на кам'яних таблицях, які отримав пророк Мойсей від Бога на горі Синай, були вирізьблені слова: «Шануй батька твого і матір твою, щоб добре було тобі та щоб довголітнім був ти на землі».

Шанування свого роду, батьків — один із найсвятіших обов'язків людини. Батьки ростять, виховують своїх дітей, вчать добра, пестять, люблять. І як же не відплатити їм пошаною, любов'ю, ласкою і допомогою?

Тільки батьки нічого не пожаліють для своєї дитини, це вони у хвилину небезпеки ніколи не згадують про себе, все віддають для того, щоб захистити свою дитину, не зупиняться ні перед якими труднощами, щоб дітям жилося краще. Батьківська любов не знає кордонів страху, сумнівів, розрахунків. Батьки тяжко страждають, якщо їхніх дітей спіткало лихо, і розквітають, стають молодшими, веселішими, сильнішими, коли бачать, що діти виросли порядними людьми. Батьки — захист і притулок для дитини, усе, що є в нас найкращого, — від них.

«Є три біди у людини: смерть, старість і погані діти, — говорить українська мудрість. «Старість неминуча, смерть невблаганна — перед нею не можна зачинити двері свого дому, а від поганих дітей можна дім вберегти, як від вогню. І це залежить не тільки від батьків, а й від самих дітей», — писав В. Сухомлинський.

НЕ ЗАБУВАЙМО МУДРІСТЬ НАШИХ ПРЕДКІВ

Батьки і діти! Діти і батьки!
Нерозділиме й одвічне коло...

Б. Олійник

Ми всі так мало знаємо нашу Україну... ми мусимо свідомо носити ім'я українців, знати скарби, що захищені в українській землі. В цій праці нова школа... мусить об'єднати і учителів, і учнів... навчатися любити і свідомо ставитися до свого люду, до свого краю, ми разом з цим навчаємося шанувати і других людей, що живуть поруч з нами.

С. Русова

Народна педагогіка впродовж віків пропагувала найкращий досвід виховання дітей. Нема вчителя, мудрішого за народ, не можна загубити, втратити скарби педагогічних напрацювань

попередніх поколінь. Тому вихованців та їхніх батьків прислів'я, приказки, пісні треба знайомити з мудрістю й мораллю, які пройшли випробовування часом і не потьмяніли.

Добрий дух рідного дому, тепло домашньої атмосфери, одруження з милою людиною — джерело щасливої долі, успішного виховання дітей. Рідна домівка, рідне гніздо — так у народі називають батьківську хату як особливе місце для людини, а найбільше для дитини. Напевно, майже в кожного з нас підкочується до серця тепла хвиля, коли чуємо поезію-пісню Андрія Малишка:

Чому сказати, й сам не знаю,
Живе у серці стільки літ
Ота стежина в нашім краї
Одним одна, одним одна
Біля воріт.

Про значення рідного дому в житті людини говорять: «Скрізь добре, а вдома краще», «Удома й стіни допомагають», «Своя хата — своя правда, своя стріха — своя втіха», «Свій дім не ворог: коли прийде, тоді й прийме»...

Рідна домівка — це не тільки місце притулку, дах над головою, а й сімейне вогнище, місце, що захищає від життєвих негод. Про це свідчить, наприклад, зміст народної дитячої гри для дітей «Гуси, гуси, додому!». Вдома вже ніякий «вовк не страшний». До речі, ігри в «хатинки», батька й матір, спорудження будиночків є найулюбленішими іграми дітей.

Батьківську хату ніколи не забувають, вона вабить із далеких країв, адже прийшовши до неї, неодмінно п'єш найбільш цілющу, найсолодшу воду — живу воду з рідної криниці, щоб набратися сил, снаги. «Наш клад — коли в сім'ї лад», — кажуть у народі. Народна педагогіка надає першорядного значення виховному клімату сім'ї як основному чиннику у формуванні особистості. Шанобливе ставлення до сім'ї проповідують народні прислів'я і приказки: «Хоч по коліна в воду, аби до свого роду», «Свій хоч не заплаче, то скривиться, хоч не скривиться, то не висміє».

Жити на світі без зв'язків із родом і родинної підтримки важко. Про це складено чимало народних пісень:

Та журба мене ізсушила, та журба мене ізв'ялила,
Що найменша в степу птиця та й та мене біла.
Ой тим вона побиває, що роду немає.
Ой вийду я за ворота — стою, як сирота,
Ніхто мене не питає, що роду немає...

Як «нема роду-родиночки», то «ні до чого притулитися», «ні-кому порадоньки дати». І навпаки:

В кого батько, в кого мати —
 Є з ким розмовляти,
 В кого брати, в кого сестри —
 Є з ким погуляти.

Особливо нестерпним є становище поза родом у чужому краї:

Соловейку маленький, в тебе голос тихенький,
 Защобечи ти мені, бо я в чужій стороні,
 Бо я в чужій стороні, нема роду при мені,
 Ані роду, ні родини, ні просвітної години,
 Ні отця, ні родини, ні рідного брата.

Без зв'язку з ріднею, як і з рідною країною, людина безпорадна:

Ані дитини, ані родини,
 Ні рідненького вітця,
 Я ходжу-броджу по чужім краю,
 Яка блудненька вівця.

Тому таким хвилюючим і щирим є звернення до родини:

Вербо ж ти моя, вербо,
 Чого хиляєшся?
 Ой роде ж мій, роде
 Чого цураєшся?

Роду нема переводу. Родичі й свояки підтримують між собою контакти. Вони часто зустрічаються і спілкуються, особливо якщо мешкають в одному місті чи селі, радяться, допомагають одне одному, діляться радістю й горем. У народі здавна прийнято влаштовувати традиційні родинні свята, на які запрошують усіх родичів і свояків. Цікаво, що до взаємин активно залучаються діти. Для дітей такі родинні взаємини є джерелом не тільки задоволення і втіхи, а й великої виховної сили.

У нашого народу здавна живе добра та шляхетна традиція: підтримувати теплі взаємини, долати негаразди. І все це робиться насамперед заради дітей, щоб виховати в них родинні почуття. Саме про це йдеться в українській народній пісні «Під білою березою»: брат і сестра живуть у незгоді через посаг (братові батьки дали більше). Одна сестра все ж таки вирішила відвідати брата, заявивши:

Я не прийшла їсти, пити,
 Але прийшла подивитись,

Щоб і мене діти знали,
Та й тіткою називали.

І нехай наші діти шанують родину, батьків. Хай у їхніх серцях лунає пісня:

У лузі калина, у лузі червона
Хорошенько цвіте...
Ой роде наш красний,
Роде наш прекрасний,
Не цураймося, родичаймося,
Небагацько нас є!

НА ВІДСТАНІ ДУШІ...

Біжать роки, немає спини,
І час минає, наче мить.
Знайшла я стежечку єдину
Мое життя по ній біжить.

Я йду по ній і не шкодую.
Себе я школі віддала.
Шкільний дзвінок я серцем чую
І через терни я пройшла.

Пережила всього багато,
Та школа — це зоря моя.
Заходжу в клас — і знову свято,
Знов молода й щаслива я!

Навколо мене милі діти
Враз починають щебетать.
Ну як тут серцю не радіти,
Ну як від щастя не співають!

Н. Красоткіна

І ось знову перший клас. Знову внутрішня перебудова. Дітлахи, кожне зі своїм сприйняттям навколишнього, з різними уявленнями про школу, переступають поріг класу. Вони переповнені враженнями та різноманітними очікуваннями.

Ставлення дитини до однокласників, до дорослих, до вчителів у багатьох випадках залежатиме від успіху або невдач у навчанні.

Тому першою та неодмінною вимогою до організації навчання є така вимога: праця має приносити радість від пізнання нового, бажання йти до школи.

Спочатку більшість дітей у школі інтуїтивно усвідомлюють себе повноцінними особистостями незалежно від того, у яких сім'ях вони ростуть і яке їхнє безпосереднє оточення. Учні мають надію досягти визнання в школі. А ми, учителі, повинні підтримувати бажання дитини вчитися, працюючи цілеспрямовано разом з батьками і з кожною дитиною зокрема.

Головне, щоб у дитини вдало склалися перші чотири роки навчання, щоб вона набула впевненості в собі й уміння вчитися — тоді й надалі все буде гаразд.

У кожного вчителя є щось своє: погляд, тембр голосу, рухи — те, чого не можна назвати «досвідом» чи «знанням»... Ця риса у педагога в серці, в душі, і передати, поділитися цим не можна. Воно або є, або його нема на відстані душі. Якщо цього немає, то ніякі книжки, нічий досвід такому вчителеві не допоможе.

Те, що буває в житті людини вперше, запам'ятовується назавжди. Мабуть, кожен із нас серед усіх життєвих негараздів і радощів, злетів і падінь пам'ятає свою першу вчительку. Адже саме вона відкриває першокласникам двері в дивовижний світ казки, знань, сповнених переливами дитинства, допитливості. Педагог має будувати свою роботу так, щоб не згасав інтерес дитини до знань. Людині краще вдається те, до чого вона виявляє інтерес. Підвищена зацікавленість, у свою чергу, забезпечує міцні й глибокі знання. Учні повинні бути не пасивними спостерігачами, а активними учасниками дійства, щоб розкривати свої здібності та можливості, відчувати насолоду від успіху. А успіх породжує подальші успіхи.

Коли щодня бачиш очі, у яких загорається вогник допитливості й жадоба до знань, виникає невидиме замкнене коло: поповнити свої знання, у цікавій формі віддати їх дітям, щоб знову отримати нову інформацію. Адже впливати на дітей може той, хто сам має широкі інтереси.

Учитель повинен йти в ногу із сучасними вимогами, постійно поновлювати свої знання, брати участь у конкурсах, виставках. Справжній учитель — це покликання, ним потрібно народитися. Таких учителів учні люблять, поважають і прагнуть бути на них схожими. Учитель удосконалюється і поповнює свої знання, набирається досвіду й мудрості разом зі своїми учнями. Праця, знання, душа, вкладені по крупинці в кожного учня, повернуться до